

Μια εθνική βούληση αλλαγής χρειάζεται για να βγούμε από την κρίση

Εμείς πάντως στραβά αρμενίζουμε

ΕΧΟΥΜΕ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ. ΟΧΙ ΔΕΝ ΕΧΕΤΕ. ΕΣΕΙΣ ΔΕΝ ΕΧΕΤΕ. ΚΑΙ ΠΟΙΟΣ ΤΟ ΕΧΑΣΕ ΓΙΑ ΝΑ ΤΟ ΒΡΕΙΤΕ ΕΣΕΙΣ. ΚΑΠΩΣ ΕΤΣΙ ΕΙΣΠΡΑΤΤΟΥΝ ΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΤΗΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ, Η ΟΠΟΙΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕΡΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΡΑ ΠΙΟ ΑΠΕΙΛΗΤΙΚΗ

Γράφει ο
Γιάννης
Βούλγαρης

Είρουμε ότι η Ελλάδα συνάντησε την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση όντας ήδη εξαιρετικά αποδυναμωμένη οικονομικά από την αποτυχία της πολιτικής Αλογοσκούφης. Διαπιστώνουμε όμως ότι η πολιτική αποδυνάμωση της χώρας είναι πολύ πιο ανησυχητική. Και αυτό την ώρα που η ανάγκη λήψης δύσκολων αποφάσεων γίνεται επιτακτική, όπως και η ανάγκη διορατικού σχεδιασμού ώστε να πιάνει τόπο το κάθε ευρώ που δαπανάται.

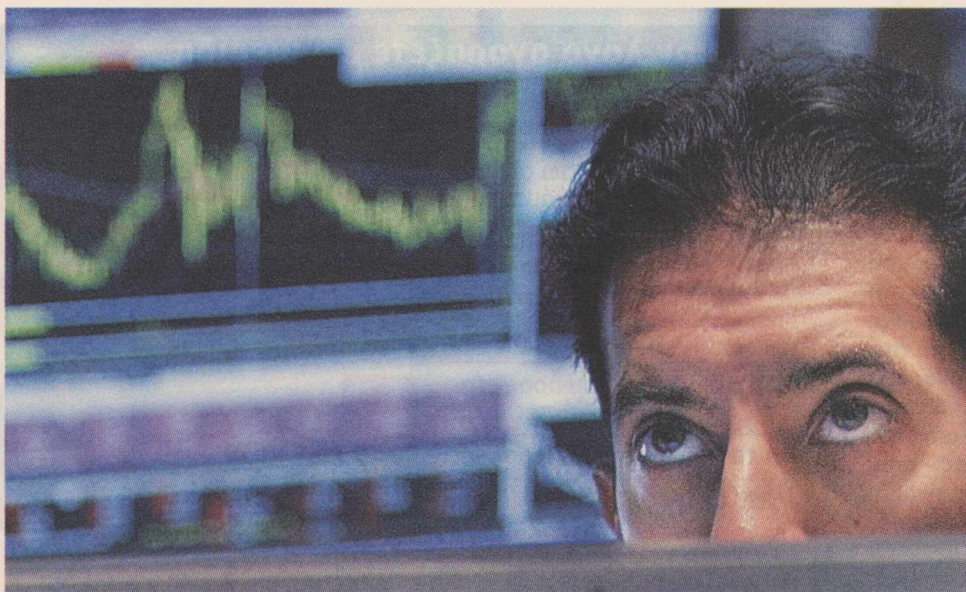
Η διεθνής αμνηχανία

Η παγκόσμια συζήτηση για την αντιμετώπιση της κρίσης και τα μέτρα που λαμβάνονται σε διάφορες χώρες αποτελούν ασφαλώς έναν μπουσουλά για την εθνική πολιτική. Η συμμετοχή μας εξάλλου στην Ευρωπαϊκή Ένωση προσφέρει ένα ακόμα σαφέστερο πλαίσιο οικονομικού σχεδιασμού. Δυστυχώς όμως το παγκόσμιο κλίμα είναι ακόμα αδιαμόρφωτο, αμφίβολο, περισσότερο συγκρουσιακό από όσο αφήνουν οι ίδιοι οι ηγέτες να φανεί. Διδαγμένοι από την καταστροφή του 1929, οι ηγέτες όλων των χωρών διακήρυξαν την ανάγκη κοινής διεθνιστικής αντιμετώπισης ξορκίζοντας τον κίνδυνο του

Ζούμε μια επιδεινούμενη κρίση αποτελεσματικότητας του Κράτους, την ώρα που χρειαζόμαστε το Κράτος

εθνικού προστατευτισμού που θα οδηγούσε στην κατάρρευση της παγκοσμιοποίησης και του διεθνούς εμπορίου με ανυπολόγιστο κοινωνικό κόστος. Οι τολμηρότεροι μάλιστα εντάσσουν την πολιτική τους στη διαμόρφωση μιας «νέας εποχής ρύθμισης» (Αλιετιά Μισέλ, *Η οικονομική κρίση*, Πόλις 2009). Η εφαρμογή όμως των σωστών αυτών επιλογών συχνά προσκρούει στην ανάγκη άμεσης αντιμετώπισης της επιδείνωσης των εθνικών οικονομικών και της εθνικής απασχόλησης, γεγονός που καταλήγει σε ανταγωνιστικά προστατευτικά μέτρα (π.χ. αυτοκινητοβιομηχανία).

Η ίδια αμνηχανία εκδηλώνεται έναντι ενός πολύ πραγματικού πολιτικού διλήμματος. Μπορεί οι κρατικές παρεμβάσεις και ενισχύσεις να έχουν μόνο έναν αμυντικό βραχυπρόθεσμο χαρακτήρα προστασίας του υπάρχοντος ή πρέπει να συνδυάζεται με μακροχρόνιες στοχεύσεις ανάπτυξης και ανανέωσης της παραγωγικής δομής; Τέλος, στο μικρο-επίπεδο αναζητούνται με αγωνία έκτακτα μέτρα διάσωσης θέσεων εργασίας και επιχειρήσεων, αναλόγως με την εθνική κουλτούρα των εργασιακών σχέσεων, τους συσχετισμούς δύναμης στις αγορές εργασίας και

Επείγει να βγούμε από τη «μαύρη τρύπα» της εθνικής κρίσης. Χρειαζόμαστε μια «εικόνα της Ελλάδας» μέσα στον κόσμο της επόμενης δεκαετίας και τη χρειαζόμαστε τώρα που βομβαρδιζόμαστε από τις καταθλιπτικές προβλέψεις, ώστε να κατανοήσουμε και να αντέξουμε ευκολότερα τη δοκιμασία της επόμενης διετίας

τις συνδικαλιστικές πρακτικές.

Η εθνική αφασία

Σε αυτό το πλαίσιο λοιπόν κινούμαστε. Πλην όμως οι επιπτώσεις της κρίσης σε κάθε χώρα εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την εθνική πολιτική και διαχείριση. Και αυτό σήμερα τρομάζει τους Έλληνες γιατί αισθάνονται ότι ζουν σε ένα μπλοκαρισμένο σύστημα που δεν μπορεί να αρθρώσει ευκρινώς τους όρους του προβλήματος.

Η κυβέρνηση έχει αποτύχει, αλλά και η αντιπολίτευση δεν μπορεί να πείσει ότι αρκεί η κυβερνητική αλλαγή για να αλλάξει η κατάσταση. Περιοριζόμενη σε αυτό, υποσκάπτει αυτή η ίδια την ελκτικότητα του αιτήματός της. Ο κόσμος καταλαβαίνει ότι η κατάσταση είναι πολύ πιο περίπλοκη. Και δύσκολη. Ζούμε μια επιδεινούμενη κρίση αποτελεσματικότητας του Κράτους, την ώρα που χρειαζόμαστε το Κράτος. Ζούμε μια κρίση πολιτικής αντιπροσώπευσης, την ώρα που χρειαζόμαστε αίσθημα εμπιστοσύνης σε μια μακροπρόθεσμη πολιτική προοπτική.

Από την άλλη, ζούμε μια επιταχυνόμενη τηλεοπτικοποίηση της κοινωνικής «πίεσης από τα κάτω» που προς το παρόν τουλάχιστον, παράγει περισσότερη αποδιάρθρωση του διεκδικητικού λόγου, αντί να υποδεικνύει μια δύναμη ενιαία κατεύθυνση. Ο Δαμιανός Παπαδημητρόπουλος, σε μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα ανάλυση των γεγονότων του Δεκεμβρίου 2008 (ομιλία στην *Αναγνωπτική Πέρυγα του ΣΥΝ*, www.apaneotiki.gr), επισήμανε με διεισδυτικότητα την αυτούπονομευτική όψη που περικλείει η απόλυτη τηλεοπτικοποίηση των αγώνων για τα ίδια τα κινήματα και τις κοινωνικές ομάδες που τους πραγματοποιούν. Έτσι, η κρίση των «πάνω» κλείνει τον κύκλο της εμπλοκής με την αδυναμία των «κάτω». Σαν μια αλυσίδα «ενδορρήξεων» που θα έλεγε ο Μπωντριγιάρ, η κρίση του ενός συστήματος μεταφέρεται στο άλλο, σπάζοντας τα διαχωριστικά

σύνορα, ώστε στο τέλος να συγχωνευτούν αδιαφοροποιήτα σε μια «μαύρη τρύπα»

«Εικόνα» της Ελλάδας

Επείγει να βγούμε από τη «μαύρη τρύπα» της εθνικής κρίσης. Ο πολίτης χρειάζεται να έχει μια «εικόνα της Ελλάδας» μέσα στον Κόσμο της επόμενης δεκαετίας. Τη χρειάζεται τώρα που βομβαρδίζεται από τις καταθλιπτικές προβλέψεις, ώστε να κατανοήσει και να αντέξει ευκολότερα τη δοκιμασία της επόμενης διετίας. Και η χώρα όμως χρειάζεται ένα εθνικό σχέδιο με ορίζοντα το μέσον τουλάχιστον της επόμενης δεκαετίας, έτσι ώστε να αποκτήσει έναν ορίζοντα ιεράρχησης των προτεραιοτήτων και επιλογής των αιτημάτων. Είναι σαφές ότι στην επικείμενη κορύφωση της κρίσης προέχουν μέτρα πρώτων βοηθειών: «κείνισαν άμυνα» για την ενίσχυση της ζήτησης και «προνοιακή» δαπάνη για την υπεράσπιση των πιο αδύναμων. Είναι όμως δυστυχώς εξίσου σαφές ότι η Ελλάδα έχει πολύ μικρά περιθώρια άσκησης αντικυκλικής πολιτικής, γιατί έφτασε στην κρίση καταχρεωμένη και δανείζεται πλέον πολύ ακριβά. Το γεγονός καθιστά ακόμα πιο αναγκαίο τον μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό και τη δρομολόγηση των αντίστοιχων μεταρρυθμίσεων. Έτσι κι αλλιώς, οι διεθνείς αγορές κεφαλαίου θα μας υποχρεώσουν de facto σε μεγαλύτερη οικονομική πειθαρχία και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενδεχομένως θα μας επιβάλει μια παρατεταμένη περιοριστική στοχοθεσία. Το πραγματικό δίλημμα λοιπόν, είναι αν θα στριμωκτούμε στο στενότερο πλαίσιο, μένοντας βασικά ίδιοι, ή αν θα αλλάξουμε για να συναντήσουμε μετά 4-5 χρόνια με καλύτερες προϋποθέσεις την μετά την κρίση εποχή.

Άλλωστε, αν η σημερινή αδυνατισμένη και καταχρεωμένη Ελλάδα έδειχνε μια εθνική βούληση αλλαγής, θα μπορούσε να κερδίσει ευνοϊκότερους όρους δανεισμού και μεγαλύτερα περιθώρια αυτόνομης κίνησης, ακόμα και κατά τη διάρκεια της κρίσης. Τι σημαίνει εθνική βούληση αλλαγής; Σε ποιες κατευθύνσεις; Οπωσδήποτε στις ακόλουθες τέσσερις: Αύξηση της μελλοντικής συνολικής παραγωγικότητας του «συστήματος-Ελλάδα» (γιατί π.χ. δεν αποτελεί «κείνισαν» παρέμβαση και «προνοιακή» στήριξη νέων επιστημόνων και επιχειρήσεων, η ενεργοποίηση επιτέλους εθνικών δαπανών για την έρευνα;). Ανανέωση πηγών ενέργειας και «πράσινη ανάπτυξη» (που σημαίνει μεταξύ άλλων οικολογική αναδιάρθρωση της γεωργίας και του κυκλώματος γης - οικοδομής - τουρισμού). Μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική εξυγίανση με βασικό κριτήριο τη διάρθρωση του χρέους και τον «διαγενεακό συσχετισμό δύναμης» που αυτή εκφράζει (ποιο είναι το κόστος εξόφλησης που μεταβιβάζουμε στους νεότερους; Τι δυνατότητες αξιοπρεπούς σύνταξης τους αφήνουμε;). Μετασχηματισμός της δομής των παγυμένων συμφερόντων των κοινωνικών ομάδων αναφορικά με το κράτος πρόνοιας. Η σημερινή εκφράζει την παθολογική σχέση κράτους - κοινωνίας πολιτών - αγοράς στον ελληνικό καπιταλισμό των τελευταίων δεκαετιών. Προστατεύει, όλο και πιο επσφαλώς, όσους είναι μέσα στο σύστημα της απασχόλησης και της κοινωνικής ασφάλισης, ενώ αφήνει σχεδόν ξεκρέμαστους τους «απ' έξω». Αυτή η οξυτάτη αντίθεση insiders - outsiders του φτενού μεταπολιτευτικού κράτους πρόνοιας τείνει να γίνει γενικευμένη μιζέρια και ανταγωνιστική ζούγκλα, αν δεν μεταρρυθμιστεί συστηματικά, ορθολογικά και αποφασιστικά.

Ηθικό κριτήριο

Ο ηθικός «πολικός αστέρας» που νομιμοποιεί αυτές τις κατευθύνσεις είναι η ανάγκη μείωσης της αστάθειας και της επισφάλειας που αισθάνονται οι πολίτες στις νέες συνθήκες. Η παρούσα κρίση ανέδειξε με τρόπο εκρηκτικό το ήδη υπάρχον ζήτημα. Από τη μια, η έκρηξη της χρηματιστηριακής οικονομίας εις βάρος της πραγματικής, η αχαλίνωτη κερδοσκοπία επί παντός επιστητού, η απόλυτη κυριαρχία του μετόχου επί του εργαζομένου, η δημιουργία ενός απροσδιόριστου και ακατανόητου για τον κοινό θνητό περιβάλλοντος «χρηματιστηριακών προϊόντων», τα οποία όμως καθορίζουν την εργασία του, τη σύνταξή του, τις επιλογές του από την άλλη, η επισφάλεια που έχουν επιφέρει άλλοι αυτόνομοι τεχνολογικοί, οικονομικοκοινωνικοί μετασχηματισμοί στην εργασιακή και κοινωνική καθημερινότητα των ανθρώπων. Σε αυτό το κλίμα γενικεύεται η αναζήτηση μεγαλύτερης σταθερότητας, καλύτερης ρύθμισης, δικαιοτέρας κατανομής του ρίσκου, του πλούτου και των δυνατοτήτων, έτσι ώστε να γίνει περισσότερο ασφαλές και προβλέψιμος ο κύκλος ζωής των ανθρώπων σε έναν κόσμο ραγδαίων αλλαγών. Εκ πρώτης όψεως, φαντάζει παράδοξο να αναζητάς μεγαλύτερη ασφάλεια μέσω του δρόμου των μεταρρυθμίσεων που εξ ορισμού σημαίνουν αναταραχή και αλλαγή των κατεστημένων συμφερόντων. Όμως η ασφάλεια δεν επιτυγχάνεται με τη ακινησία, αλλά με την αλλαγή. Έτσι έγινε στην προηγούμενη παγκόσμια κρίση. Έτσι μπορεί να γίνει και τώρα.

Ο Γιάννης Βούλγαρης διδάσκει στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου.